

Man kan utgå från att Eliot icke erkänner exempelvis Franco-Spanien såsom ett kristet samhälle av den typ han eftersträvar. Den idealstat om vilken han drömmer skulle säkerligen vara acceptabel även för icke troende humanister. Men med det sagda är oklarheten och godtyckligheten hos Eliot belysta. Med minst lika starka skäl som han kunde en ateistisk liberal påstå icke blott att de mest brutala regimerna i samtiden antingen är kristna eller hedniskt nationalistiska, utan också att endast en liberal regim som inte godtar vare sig den ena eller den andra av dessa åskådningar ger möjlighet till ett "gott liv".

Kärnpunkten, den endast i några spridda satser framskyntande kärnpunkten i Eliots framställning, måste emellertid sägas vara en annan. Det är tanken att "moralen vilar på religiös sanktion"; på denna sak bygger han sitt avståndstagande från den profana humanismen — t. ex. i essän *The humanism of Irving Babbitt* —, och den framstår som ledmotivet även i skriften om det kristna samhället. Om med denna sats menas att moral icke kan existera utan religion, är den uppenbart oriktig. Människor utan religion men med moral möter vi dagligen; endast om man påstår att alla människor "i grunden" är religiösa eller dylikt blir saken sann, men då blir den också totalt ointressant. Om återigen menas att en viss moral, exempelvis en kristen moral, blott kan upprätthållas i samband med en bestämd tro, uppstår två skilda problem. Logiskt kan icke ett moraliskt handlande härledas ur den kristna läran, t. ex. ur uppfattningen att Gud önskar det eller det eller att den eller den handlingen leder till himmelen respektive helvetet — även i detta fall uppstår ett val mellan skilda beteenden. Psykologiskt är en påverkan möjlig. Men det är en öppen fråga om de allmänna regler som en icke-kristen moral uppställer är mindre suggestiva och verksamma än de trosföreställningar med vilka den kristna moral-läran arbetar. På dessa frågor ingår Eliot inte, och en närmare diskussion är därför utesluten. Att det för många är omöjligt att tro på den katolska kyrkans dogmsystem tycks inte falla Eliot in.

*

Den svenska upplagan av Eliots skrift är ytterst otillfredsställande. Översättaren har stundom slagit ihop åtskilda stycken, i andra fall delat upp sammanhängande stycken; vidare har han hänsynslöst ändrat interpunktionen. Redan härigenom blir Eliots på engelska icke alltför klara framställning onödigt dunkel. Värre är att översättningen är dålig. Anmälaren har jämfört större delen av den svenska och den engelska

texten och kan betyga att endast en mening på fyra eller fem är någorlunda nöjaktigt återgiven.

Några exempel. I andra kapitlets första stycke talas om tre utvecklingsmöjligheter: ett fortskridande förfall av samhället, utformningen av ett effektivt världsligt samhälle och övergången till ett positivt kristet samhälle. Därefter fortsätter den engelska texten: "The third will only commend itself to those who agree in their view of the present situation, and who can see that a thoroughgoing secularism would be objectionable, in its consequences, even to those who attach no positive importance to the survival of christianity for its own sake." Den svenska översättningen lyder: "En tredje möjlighet kommer att synas självfallen endast för dem som är överens med mig i sin syn på den nuvarande situationen och som kan se, att en genomgående sekularisering skulle vara diskutabel, med hänsyn till sina följder, även för dem som inte positivt hoppas att kristendomen skall överleva för sin egen skull." Den rad fel som här föreligger är påtagliga; värst är att läsaren får intrycket att det här är fråga om en ny möjlighet utöver de förut nämnda och därför har svårt att fatta tankegången. "Incidental-ly" översattes med "eventuellt", "exalted" med "högröstad" — attributet används om en revolution — "profess" med "erkänna" i stället för "bekänna". Orden "the rulers and would-be rulers of modern states" återges med "de styrande i en modern stat och de som skall föreställa vara det" (i stället för "de som eftersträva styrelsemakten"); "here as hereafter the alternative to hell is purgatory" blir "här som annars är skärselden alternativet till helvetet." Dessa exempel anföras därför att de kan relateras kort; mera störande är de fall då meningen går förlorad genom relativt invecklade felaktigheter.

Herbert Tingsten

D·N
17/9 1947

Den långa parentesen

Då importregleringen beslutades i mars detta år förklarade statsrådet Gjores att det här blott var fråga om en kort parentes i handelspolitiken. Stats- och finansministrarna gav lika optimistiska redogörelser inför riksdagens kamrar. Regeringsorganet kunde till och med efter samråd "med initierade kretsar" förkunna att "på tre kvarts år bör krisen kunna övervinnas". Då oppositionen uttryckte oro sades den vara driven av partipolitiska spekulationer. Dåvarande handelsministern — enligt *Morgon-Tidningen* i går den ende man i Sverige som såg läget klart — uttalade att de oppositionella partierna medvetet arbetade för inflation och alltså förde en "onationell" politik.

Sedan rundabordskonferensen med representanter för skilda näringsgrenar strandat i juni och krisens skärpning blev uppenbar betygade regeringens talesmän ånyo sin självbelåtenhet och sin förtröstan. Enligt statsministern var konferensens sprängning från partipolitisk synpunkt en fördel för regeringen. Opponenterna uppmanades än en gång att sluta upp kring de styrande, så att dessa icke rubbades i sin auktoritet. *Morgon-Tidningen* hävdade att regeringspolitiken, som med säkerhet kunde väntas bemästra krisen, vann understöd i allt vidare kretsar.

I september, då en ytterligare skärpning av krisläget blivit uppenbar, talas inte längre om parenteser; regleringarna skärps ungefär vid den tidpunkt då man enligt marsperspektivet skulle kunna börja förbereda deras avveckling. Den rad av självsäkra och optimistiska påståenden som gjordes på våren eller försommaren har vissnat innan höststormarna kommit. Andra argument för att stävja det växande missnöjet träder i förgrunden.

Ett av dessa är påståendet att "förhållandena", icke regeringen, bär skulden till krisen. Naturligtvis ligger det sanning häri. Ingen tror eller påstår att regeringen helt på egen hand förvandlat det goda läget för två år sedan till en utpräglad kris. Vad som påstås är att regeringen genom en rad felgrepp och försummelser förvärrat situationen eller lämnat möjligheter att förbättra den outnyttjade. Ett annat argument är att oppositionen är medskyldig; den har icke uppställt klara och antagliga alternativ till regeringspolitiken i de särskilda fallen. Det är en naturlig taktik för en vacklande regering; en framgångsrik styrelse delar inte med sig åt motståndaren. Men argumentets svaghet är påtaglig. I en rad fall har regeringens missgrepp från början påtalats av oppositionens representanter; i andra fall har dessa utan framgång påyrkat ändringar i den förda politiken. Att kräva att oppositionen lägger fram ett detaljerat program, som likt en medtävlare skall ställas vid sidan av det i praktiken realiserade programmet, är en orimlighet, bland annat därför att kritikerna icke förrän i efterhand har den möjlighet till överblick som följer med regeringspositionen.

En av regeringspolitikens mest uppenbara allmänna svagheter belystes med förvånande uppriktighet i finansministerns föredrag i måndags. Han utgick — liksom alla andra — från att krisen till stor del betingades av att köpkraften är oproporcionerligt stor i förhållande till de tillgängliga varorna. Men han betvivlade att en borgerlig regering kunnat hålla arbetarnas lönekrav tillbaka. I detta uttalande ligger ett erkännande av att den lönepolitik som förts varit oriktig. Och indirekt fölles därmed domen över den hr Wig-

forss som förra året förordade en höjning av inkomsterna med motiveringen att en sådan höjning kunde ske "inom ramen för en oförändrad prisnivå" och som samtidigt rent av förespårade "en viss sänkning av kostnadsnivån inom en icke alltför avlägsen framtid". Nu framhåller däremot finansministern att de höjda lönerna ökar inflationen om de används — varför lönehöjningarna alltså blir meningslösa — och att man måste besluta "att inte använda alla pengarna". Han tröstar sig över regeringens misstag med satsen att det är fråga om en "ny politik" och om "nya och svåra problem". Är det verkligen så att något "nytt" eller "svårt" ligger bakom den katastrofala felbedömning som kan utläsas ur finansministerns egna ord?

Ett annat lika generellt missgrepp belyses därav att regeringen å ena sidan framkallar en extraordinär investeringstendens, dels genom sin kreditpolitik, dels genom sin skattepolitik, och å andra sidan måste göra vad den kan för att spärra investeringarna. Exemplet på mera speciella misstag överflödar: prissättningen på papper och pappersmassa i samband med kronans uppskrivning på sommaren 1946, varigenom många tiotal miljoner utan ringaste skäl gick förlorade — den serie av felaktiga bedömningar som framgår av att handelsminister Myrdal förkunnade importreglering i december 1946, att finansministern förklarade en sådan reglering onödig i januari 1947 och att den genomfördes i mars samma år — den penningpolitik som låter riksbanken köpa statsobligationer för miljarder

och enligt vilken även löpande utgifter delvis bestrids genom lån i riksbanken i stället för i den öppna marknaden — framdrivandet av sociala reformer, som delvis stannar och enligt regeringens egna uttalanden måste stanna på papperet.

I ett radioanförande den 12 juni yttrade statsministern: "Importen måste betalas. Den betalas med vår export, och därför blir våra möjligheter att köpa utifrån beroende på hur mycket vi exporterar." Två dagar senare gjorde regeringens nationalekonom, fru Kock, ett liknande uttalande. Ingen torde finna dessa reflexioner märkliga, icke heller bestrids deras riktighet. Rimligen måste antas att hr Erlander med export menade betald export, eftersom han förutsatte att exporten skulle ge oss pengar till import. Under nuvarande förhållanden innebär emellertid även så triviala påståenden som dessa ett indirekt fördomande av regeringens handlande. Vi står i begrepp att börja en export på kredit i stor stil till Ryssland samtidigt som vårt behov av betald export för att få valuta är större än någonsin och möjligheten att få in maskiner för exportindustrins behov radikalt begränsas. Skall regeringens talesman fortsätta med den propaganda enligt vilken leveranser till Ryssland på ett mystiskt sätt varken minskar våra egna konsumtionsmöjligheter eller försvårar försäljning mot pengar eller varor åt andra håll?